

ale i nad něj vynikajíc, stala se pravou služebnicí Kristovou. A dokonav běh života svého a naplniv dobrými skutky své dny, zaplatil Bořivoj dluh lidský, aby nebeský úděl za pozemský přijal.

9. I ujal se po něm vlády jeho prvorozený syn Spytihněv, všelikými ctnostmi se skvíci. Neboť napodobuje svého otce, zakládal chrámy boží, shromažďoval kolem sebe kněží a kleriky, jsa dokonalý ve víře Kristově, a dovršiv léta svého života, skončil svůj poslední den, ubíraje se k hvězdám.

100 Po něm pak nastoupil na vévodský trůn Vratislav, otec svatého Václava. Ten upevnil svou říši, vystavěl basiliku svatého Jiří mučedníka, a záře všelikou svatostí a ušlechtilostí mravů, zaměnil tento pomíjející svět za život věčný.

2 *Augustin* učitel církevní, žil v letech 354-430, tedy nikoli v době cyrilometodějské; k omylu došlo na základě historických padělků pasovského biskupa Pilgrima ze 3. čtvrtiny 10. století, které uvádějí, že Morava byla pokřtěna již v době římské za časů Augustinových. Autor skladby zde použil sdělení Pilgrimova, třebaže jinak si byl vědom, že soluňští bratři byli současníky Svatoplukovými a Bořivojovými a nikoli Augustinovými – 4 *když byl předtím Bulharsko na víru Ježíše Krista obrátil* zřejmě by šlo o misijní činnost soluňských bratří na cestě z Byzance na Velkou Moravu, která vedla tehdy přes Bulharsko, takže tato činnost je možná, ale ne jistá – 17 *Všeliký duch chval Hospodina!* Ž. 150,6 – 22-23 *řazyky mluviti nezbraňujte!* 1 Kor. 14,39 – 24 *kanonické hodinky* modlitby kněžského breviáře předepsané církví k určitým denním i nočním hodinám – 32 *sufragán* biskup podřízený se svou diecí (církevním obvodem) metropolitovi, zde tedy metropolitovi moravskému, arcibiskupu Metodějovi; které diecése spravovali tito sufragáni, dnes nevíme – 33 *pod Arkturem* na severu; Arkturus je hvězda na severní obloze poblíž Velkého a Malého vozu (řec. Arktos); *hory Ripajské* podle antických autorů neznámé horstvo někde na severu; dělení země na zemské pásy podle délky dne a noci pochází od Martiniana Capelly z 5. století – 34-35 *z návodu nějaké věštkyne* míněna tu Libuše – 40 *ze země Milčanů* v lat. originálu „de provincia Melnicensi“, jde zřejmě o omyl, vzniklý pozdějším opisem, takže má být správně „de provincia Milcensi“, „z kraje Mílského“, t. j. z Milčan, pozdější Horní Lužice, země přilehlé k Čechám – 51 *staneš se pánem pánů svých* biblický obrat, pravděpodobně spojení místa ze Zjev. 19,16 a Gen.27,29; Metoděj žehná Bořivojovi a předpovídá, že na Čechy, podřízené dosud říši Svatoplukově, přejde vláda i nad Moravou – 69 *na hrad, jenž se jmenoval Hradec* Levý Hradec – 83-84 *chrám ke cti boží rodičky Marie na hradě v Praze* chrám Panny Marie na hradě pražském, o jehož existenci se někdy pochybovalo, stál (pravděpodobně již mimo hradby) pod nynějším hradním křídlem vedoucím od Matyášovy brány k severu v prostoru mezi průchodem z 2. hradního nádvoří a Plečnikovou síní; jeho základy byly objeveny r. 1951 – 99 *vystavěl basiliku svatého Jiří* kostel sv. Jiří na Hradčanech (srov. pozn. 113 na str. 101-102)

Poznámky ediční

Umučení svaté Ludmily

Latinskou legendu Fuit in provincia Bohemorum vydal kriticky V. Chaloupecký, Prameny X. století legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile, Svatováclavský sborník II, 2, Praha 1939, str. 459-481; tam na str. 13-64 i zevrubný rozbor legendy a hlavní literatura. Ukázkou (kap. 1-7) otiskujeme v upraveném překladu ze sborníku Na úsvitu křesťanství, Praha 1942, str. 60-66; srov. i podrobné poznámky k textu od V. Chaloupeckého tamtéž na str. 253-256.

Kosmova Kronika česká

Kriticky vydal Kosmovu Kroniku B. Bretholz, *Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag* ve sb. *Monumenta Germaniae historica, nova series*, t. II, Berlin 1923. Ukázky otiskujeme v nepatrně upraveném překladu K. Hrdiny, *Kosmova kronika česká*, Praha 1947 (Odkaz minulosti české, sv. 10): Knížecí pověst I, 3-9 (str. 18-26), O lucké válce I, 10-12 (str. 28-34), Záhuba rodu Vršovců III, 23-24 (str. 167-170), Úvod k nedokončené čtvrté knize III, 59 (str. 203-204). — Starší literatura uvedena u V. Novotného, *České dějiny* I, 2, Praha 1913, str. 744 n. Dále srov. Ant. Kolář, *Kosmovy vztahy k antice*, Sborník fil. fak. university Komenského v Bratislavě 1925, III, č. 28 (2), a J. Vilikovský, *Několik poznámek ke Kosmovi*, ČČH 34, 1928, str. 349-356. — Kosmovy verše, vložené do textu, jsou v překladu tištěny kursivou.

Pokračovatelé Kosmovi

— Mnich sázavský

Text Kosmova pokračovatele, t. zv. Mnicha sázavského vydal J. Emler ve FRB II, Praha 1874, 238-269, s českým překladem V. V. Tomka. Ukázku otiskujeme v překladu K. Hrdiny, *První pokračovatelé Kosmovi*, Praha 1950 (Odkaz minulosti české, sv. 12), str. 63-71; tamtéž na str. 99-103 srov. doslov Hrdinův s důležitější literaturou. Dále srov. V. Chaloupecký-B. Ryba, *Středověké legendy prokopské*, Praha 1953, str. 83-92 (výklad) a 175-180 (text).

— O zlých letech po smrti krále Přemysla Otakara II.

Letopis obvykle nazývaný *Zlá léta po smrti krále Přemysla Otakara II.* vydal J. Emler v FRB II, Praha 1874, str. 335-368 s překladem V. V. Tomka. Naše ukázka je vyňata z překladu K. Hrdiny, *Příběhy krále Přemysla Otakara II. — Zlá léta po smrti krále Přemysla Otakara II.* Dva současné letopisy, Praha 1947, str. 55-63. Tamtéž v doslovu R. Holinky viz i podrobnější výklad o kronice. Dále srov. článek K. Hrdiny, *Annales Otakariani*, ČMM 67, 1947, str. 31-47.

Opatovický homiliář

Z rkp NUK III F 6 přeložil a vydal K. Doskočil v knize *Šest kázání z homiláře Opatovického*, Praha 1939; naše ukázka, kázání na svátek sv. Vojtěcha, je tam otištěna na str. 19-21. Srov. J. Vilikovský, *Kazatelství a počátky české prózy v čas. Řád 6*, 1940, str. 285-296, knižně *Pisemnictví českého středověku*, Praha 1948, str. 109-119.

Návštěva božího hrobu

Přeloženo z kritického vydání rkp NUK VI E 13, fol. 3, které pořídil J. Máchal ve *Věstníku Král. čes. spol. nauk* 1906, č. I, str. 20-21. Z literatury viz J. Vilikovský, *K dějinám staročeského dramatu ve sborníku Hrst studií a vzpomínek* (prof. Ant. Beerovi), Brno 1941, str. 110-120 a *Latinské kořeny staročeského dramatu v čas. Řád 7*, 1941, 353-364, knižně *Pisemnictví českého středověku*, Praha 1948, str. 96-108.

Legenda o svatém Václavu

Text latinské legendy *Oriente iam sole* je vydán v knize J. Pekaře *Die Wenzels- und Ludmilalegenden und die Echtheit Christians*, Praha 1906, str. 409-430. Naše ukázky jsou otištěny z překladu J. Ludvíkovského ve sborníku *Na úsvitu křesťanství*, Praha 1942, str. 220-221, 223-226, 228-229, v některých podrobnostech upraveném překladatelem; tam i literatura. Tamtéž viz i poznámky V. Chaloupeckého na str. 288-289.

T. zv. Kristiánovu legendu vydal J. Pekař ve spise Die Wenzels- und Ludmilalegenden und die Echtheit Christians, Praha 1906, str. 88-125. Do češtiny ji přeložil Ant. Stříž, Život a umučení sv. Václava a báby jeho sv. Ludmily (3. vyd.), Praha 1941. Naše ukázka je vyňata z překladu J. Ludvíkovského ve sborníku Na úsvitu křesťanství, Praha 1942, str. 102-133, překladatelem revidovaného; tam srov. i poznámky V. Chaloupeckého na str. 271-276. – Rozbor celé sporné otázky o době vzniku a pravosti legendy podávají zejména V. Chaloupecký, Prameny X. století legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile, Svatováclavský sborník II, 2, Praha 1939 a R. Urbánek, Legenda t. zv. Kristiána ve vývoji předhusitských legend a její autor I, 1, 2; II, 1, 2, Praha 1947 a 1948; k tomu srov. důležitou studii J. Ludvíkovského, O Kristiána (Naše věda 26, 1949, str. 209-239 a 27, 1950, str. 158-173, 197-216) a dvě další práce téhož autora, Rytmičké klausule Kristiánovy legendy a otázka jejího datování (LF 75, 1951, 169-190) a Crescente fide, Gumpold a Kristián (Příspěvek k datování legendy Kristiánovy s dodatkem o dnešním stavu této otázky) ve Sb. prací filos. fak. brněnské university 3, 1955, č. 4 – ř. literárně vědné (D) č. 1 –, str. 48-63, a recenzi Urbánkova díla od V. Chaloupeckého v ČČH 48-49, 1947/48, str. 287-303. Urbánek pokládá za autora legendy břevnovského opata Bavora z Nečtin († 1330), Ludvíkovský usiluje důkazy o podvrženosti legendy vyvrátit a obhájit její pravost.

Krátké sepsání o svatém Cyrilovi a Metodějovi

Legendu Diffundente sole kriticky vydal V. Chaloupecký v knize Prameny X. století legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile, Svatováclavský sborník II, 2, Praha 1939, str. 486-493; tamtéž na str. 117-236 podán zevrubný rozbor i další literatura. Užito překladu J. Ludvíkovského ze sborníku Na úsvitu křesťanství, Praha 1942, str. 98-101, s drobnými opravami překladatelskými; viz též poznámky k textu od V. Chaloupeckého, tamtéž na str. 268-271.